

om smalend te spreken van de pretenties van die eenvoudigen, zijn zelf uit die eenvoudigen voortgekomen.

Dat juist bij de kleine luyden de kracht van ons christen-Nederland lag, is dan ook in elken tijd van godsdienstig opwaken, door hen, die aan dat ontwakend leven leiding hadden te geven, uitnemend verstaan.

Zoo wel de opleving van 1834 als die van 1886 vond haar kracht door den invloed der eenvoudigen.

En met die menschen, die in hun wereldbeschouwing, met hun wereldbeeld, een eeuw of meer achter waren, hebben mannen als de Cock en Brummelkamp, Kuyper en Lohman, Rutgers en Baynick, Keuchenius en van den Berg, uitnemend kunnen samenwerken.

Dan pleit het niet voor hen onder de meer-ontwikkelden, die thans meenen een soort scheidslijn te moeten trekken, waardoor er verandering zou komen, wijl men elkaar toch niet verstaat, dat zij het hart van dat eenvoudige volk niet kunnen vinden.

Ja, zoo is men geneigd het op 't eerste gezicht te zeggen.

En zóó is het óók.

Maar er is toch ook een andere kant aan deze zaak. Een zijde, die we nimmer uit het oog moeten verliezen.

Want ook de eenvoudigen zijn niet meer, die ze vroeger waren.

Evenmin als de ontwikkelden. Maar over dezen zullen we het later hebben. We denken nu allereerst aan de „gewone menschen”, onze „kleine luyden”.

Het kan niet ontkend, dat er onder het eenvoudige volk een groote verandering valt waar te nemen in den laatsten tijd. De macht der ontwikkeling onzer cultuur is ook over dat volk gekomen. Zoolang de nieuwe wereld-kijk alleen maar theoretischen invloed had, kon men zich er min of meer buiten houden. Maar de vindingen van den menschelijken geest kwamen in den meest concreten vorm, ook tot den eenvoudigste op het platteland. Het was niet meer te loochenen, dat er veel nieuwe dingen kwamen. Het was niet meer te ontkennen, dat er een nieuwe tijd geboren werd. En toen men eenmaal dien nieuwen tijd zag, moest men wel méé. Maar wat beteekende dat? Voor heel veel menschen immers dit, dat men nu opeens de ontwikkeling van, zeg, drie eeuwen moest meemaken.

Voor ons gereformeerde volk viel deze omwenteling in een gelukkige periode. Veel meer dan velen denken, hebben de leiders van ons volk in de periode van opleving in de laatste dertig jaren van de vorige eeuw onze menschen niet alleen dichter bij het georganiseerde en gereformeerde-beschouwde leven gebracht, maar hebben zij hen ook gebracht vlak bij de cultuur en de wereldbeschouwing van dezen tijd. Alleen reeds het feit, dat onze menschen kranten leerden lezen, was van uitnemend gewicht. En speciaal de invloed van Dr Kuyper is hier niet gemakkelijk te overschatten. Uit mijn jeugd herinner ik me zeer goed de stukgelezen „Herauten”, die 's Zondags geruild werden, en die dan 's avonds voor heel de familie van 't begin tot het eind werden gespeld.

Maar wat beteekent dat niet ontzaglijk veel!

Hier was een herhaald beroep op de volksconscientie, hier was aansluiting aan de eens belèden, en nog steeds met de ouden onderschreven waarheid, maar hier was toch ook een nieuwe kijk op de wereld.

En zonder dat ze het verstonden, werden de eenvoudigen voorbereid op wat de jaren omstreeks de wisseling der negentiende en twintigste eeuw zouden brengen.

Hier werd het volk in kennis gebracht met „de gemeene Gratie”, hier werd het gemaakt tot een volk van actieve christenen. Straks begon de kracht van het beginsel op het terrein van het staatkundig leven óók zijn invloed te doen gelden. En de stille christenen werden de meelevende christenen.

Tot zoover, zeg tot wat er gezien werd tot ongeveer de wisseling der eeuwen, was de verandering goed te dragen geweest, en had zij haar normaal verloop gehad.

Maar daar komt de ontzaglijke snelle ontwikkeling van het „cultuur-leven”, zooals onze kwarteeuw die heeft gezien.

En men moet wel mee.

Maar in het zooveel snellere levenstempo gaat veel van de oude rust verloren. Over dat min of meer onbewogene, alleen door eigen zielestrijd (en dan soms óók wel heftig!) beroerde, maar toch steeds van buiten-af vrijwel met rust gelatene leven komt een groote verandering. Men gaat meer leven in de wereld. Men is „gereformeerd”, omgevormd naar het cultuurleven van de twintigste eeuw heen.

En dat brengt bij velen een verruiming van den blik.

Maar ook een gevoel van onzekerheid. Zooals gemakkelijk is te begrijpen. Alles wisselt en alles wordt anders voor die eenvoudigen. Er komt een zekere reactie tegen de zoo geweldig snelle verandering, die men moest doormaken. En heel diep in het hart gevoelt men, dat men in dezen tijd ook iets moois mist, wat men vroeger veelal tot zijn onbetwist bezit kon rekenen: de ge-

legenheid om in stille rust aan zijn engeren, maar gemakkelijkeren wereld-kijk genoeg te hebben.

Daarbij leeft nog steeds de herinnering aan twee dingen.

De afval kwam in vroeger eeuwen van den kant van de menschen met hun nieuwen kijk op de wereld.

En tevens van hen, die meer „rekkelijk” waren ten opzichte van de geboden van de zedewet.

Bij de veel grootere zelfstandigheid, die men tegenover „hooger” staande personen thans gevoelt, behoeft het geen verwondering te wekken, dat men bij 'ndergelijke constellatie niet zóó maar meegaat, met alles, wat als 't summum van „gereformeerdheid”, en met alles, wat als reformatie wordt aangeboden. Men was nimmer zeer toeschietelijk in het meegaan met nieuwe dingen. Ik herinner me, dat Prof. Baynick eens zei: „de kerkse menschen zijn altijd conservatief geweest, en dat is gelukkig, het is het behoud van ons volk geweest”. Maar vroeger gaf men gemakkelijker de leiding in handen van hen, wier beginsel-vastheid boven verdenking stond, en volgde men veel gewilliger.

Doch het gevoel, dat men leeft in een heel snel tempo, al maar vooruit, maakt thans de meesten der eenvoudigen nog meer wederstrevend, en daarbij komt, dat door de meerdere ontwikkeling en de verruiming van den blik, ook velen een eigen oordeel weten te hebben, en dat oordeel (misschien wel eens wat ál te zeer) ook wenschen uit te spreken en te handhaven.

Zóó gezien, merken we, dat ons eenvoudige volk, zal het zijn vrouwen schenken, vóór alles noodig heeft, dat het gevoelt te doen te hebben met menschen, die vast staan in het oude beginsel; die de oude palen niet verzetten willen; die er niet aan denken een zekere rekkelijkheid ten opzichte van de zedewet te prediken; die ook bereid zijn aan dat volk (meer dan voorheen noodig was) rekenschap te geven van hetgeen zij als toekomst-ideaal zich voorstellen, en die er ernstig naar streven in de schommeling tusschen cultuur en christelijk leven den evenaar in het oude huisje te houden. Neen men eischt geen verstarring. Zelf gaat men al te wel met de cultuur-eischen mee. Maar men vraagt evenwicht. En dan zóó, dat het niet is de evenwichtigheid van het „wat geven en wat nemen”, hier wat toegeven, en daar wat toegeven, maar de evenwichtigheid van een overtuigde levenshouding, waarbij het beginsel ten volle tot zijn heerschappij komt.

Maar diezelfde cultuurgang, die invloed oefende op hen, die tot dusver min of meer buiten den gewonen gang van het leven stonden, bleef ook niet zonder invloed op hen, wier blik was vernuimd.

Ook zij kwamen op allerlei manier met het leven en zijne eischen in aanraking. En dat dan, zeer speciaal, op hún manier.

Voor hen evengoed als voor degenen, wier leven eerst in de laatste tientallen jaren in den drukken gang der dingen werd betrokken, gaat onze tijd zeer snel voorbij. En onze tijd is er werkelijk niet eene in welken de wetenschap en de kunst, de zede en de aanraking met de medemenschen het dengene, die midden in het leven staat, gemakkelijk maakt.

De minder geïsoleerde positie van ons christen-volk heeft ook voor de leiders van dat volk een grotere verantwoordelijkheid geschapen. Immers naar alle zijden moeten deze zich thans oriënteeren, veel meer dan voorheen. En juist op het terrein, waar de wetenschap zich beweegt, is het in de laatste jaren een geweldige strijd.

Meen nu niet, dat zulks beteekent of althans beteekenen mag, dat wij „nog niet klaar zijn”, waar het de grondbeginselen der dingen aangaat.

Maar, dat er in de laatste tien jaren vragen opgekomen zijn in het vijandige kamp, vragen, die op antwoord van onze zijde wachten, staat vast.

En dat is onze eere.

Want men houdt rekening met hen, die zich positieve christenen noemen.

Maar dit geeft ook voor velen van hen, van wie ons christen-volk leiding verwacht, een uiterst zwaar leven. De tijd van het trekken van groote lijnen is voorbij, naar het schijnt. En ieder weet, dat het „afwerken” van het gebouw den meesten tijd neemt, vooral waar met het zwaard in de eene, en het gereedschap van den bouw in de andere hand moet worden gearbeid.

Zóó evenwel komt er licht een misverstand. Ieder gevoelt, welke gevaren van verwijdering hier dreigen.

Daarbij komt dan nog, dat er inderdaad velen zijn, ook onder onze meer ontwikkelde jongeren, die met velerlei moeilijkheden hebben te kampen. Ook wanneer we voor de, ongetwijfeld bestaande, would-be problemen-sjouwerij een flink percentage aftrekken, blijven er toch immer nog zooveel ernstigen over, die zwarigheden hebben, dat het wel de moeite waard is, aan hen aandacht te schenken.

Naar het mij voorkomt, is een van de oorzaken van de bestaande gevaren alzoo deze, dat men elkaar niet verstaat, doordien men wederzijds moeilijkheden en vragen heeft, die langs elkaar heen schuiven. En dat wel, wíl ter eener zijde het moeilijkheden zijn in verband met de ontwikkeling

van ons cultuurleven, en ter anderzijde vragen in verband met de uitwerking van onze christelijke levens- en wereldbeschouwing in wetenschappelijke zin.

De geheel eigendommelijke constellatie heeft dan ten gevolge, dat men hier minder precies gaat letten op wat de eischen zijn ten opzichte van de houding tegenover de wereld, terwijl men aan d'anderen kant niet verstaat, waarom men niet meer beginselen weet te propageeren en hulpse weet te bieden voor de practijk des levens.

Maar mag zoo al in 't algemeen de verhouding gezien worden, er zijn hier toch ook eenige bijzonderheden, die aan onze aandacht niet mogen ontgaan.

J. WATERINK.

UIT DE SCHRIFT.

Bidden als een vriend.

Lukas 11:5-8.

Worden onze gebeden verhoord?

Zoo vroegen we verleden week.

En we mochten verwijzen naar Jezus' eigen antwoord: Bidt en u zal gegeven worden.

Want: Die bidt, die ontvangt.

We vragen andermaal, omdat er zooveel omstandigheden zijn, waarin we over onverhoorde gebeden schijnen te moeten klagen, is het wel waar, dat onze gebeden verhoord worden?

En we mogen weer naar een woord van Jezus u brengen: Klopt en u zal opengedaan worden.

Is het geen illustratie van dit woord als Jezus de gelijkenis laat hooren van den kloppenden vriend?

Gij kent deze parabel.

Iemand ontvangt onverwachts bezoek van een vriend, die naar Oostersche gewoonte ter vermindering van de daghitte reisde tegen den avond en in den voornacht.

De reiziger is laat in den avond in het stedeke angekommen. Hotels waren er niet. De bekende Oostersche gastvrijheid geeft hem vrijmoedigheid om bij zijn vriend aan te kloppen en zoowel om avondeten als om onderdak te vragen.

Maar zijn vriend wordt daardoor in niet geringe verlegenheid gebracht.

Hij heeft zelf het avondeten reeds gebruikt en het dagrantsoen is door hem en de zijnen geheel genuttigd.

Wat zal hij doen? Den vreemdeling afwijzen? Brood koopen, zoo 't al mogelijk was, kon in den laatsten avond niet meer.

Het zelf nog te bereiden, er was op dat uur geen denken meer aan.

Hij zal tot zijn buurman gaan, met wien hij bevriend is.

Een goede buur is beter dan een verre vriend.

En hij zal den buurman vragen hem te helpen.

Hij weet 't, deze heeft brood.

Daarom verstout hij zich en klopt aan.

Door het gerucht wordt de reeds slapende buurman gewekt en, hij was in zijn eersten slaap, ietwat gemelijk wordt hij wakker.

Hij hoort de stem van zijn buurman en aanvankelijk heeft hij niet veel geneigdheid om naar hem te luisteren.

Heel zijn gezin is al ter ruste.

Het openen van zijn voordeur door het wegnemen van den hefbroom is niet zoo'n licht werk.

Hij is geneigd om zich te verontschuldigen. Maar de buurman staat nog altijd voor de deur.

Was deze dadelijk teruggegaan, toen hij den indruk kreeg, dat zijn bede niet zoo heel gunstig werd opgenomen, dan zou de plotseling uit den slaap opgewekte weer op zijn leger zijn teruggezonken.

Maar de vrager houdt aan.

In onzen Bijbel staat, dat hij onbeschaamd was. Ongunstig mag dat natuurlijk niet worden verstaan.

Bedoeld is, dat hij niet spoedig tot beschaming werd gebracht.

Hij hield aan en vroeg nog eens.

Dat deed bij den aanvankelijk onwillige het gevoel van vriendschap opleven en verteederde zijn hart.

Hij staat op, opent zijn huis en geeft den kloppenden vriend het gevraagde.

Ja waarlijk, wie klopt dien zal opengedaan worden.

Het geheim is hier, dat de vrager kwam als een vriend.

Hij kende zijn buurman. Hij had omgang met hem. De harten waren daardoor voor elkander ontsloten. Een beroep op zijn hart kon daarom niet tevergeefs zijn. Zij waren aan elkander gewend.

Welnu, dat is het geheim van het echte bidden, dat zeker verhoord wordt.

Ons bidden mag niet uitzondering zijn. Wanneer het slechts is de opwelling van een oogenblik dan blijft God ons een vreemde.

Wanneer wij ons aan den Heere mogen gewennen door dagelijkschen omgang, door Hem te kennen in al onze wegen, dan is ons bidden niet maar een zoo nu en dan vluchten tot Hem, maar is het uiting van ons saamleven, ja saamwonen met Hem.

Dan is ons hart voor Hem open.

Dan hebben we niet alleen stelling te nemen. Dan hebben we wijsheid. Want dat heeft, ons. En dat wij ons. Dan lev

Wanneer verdeeling dan zijn orde. Immers hebben we deeling te vorming. Werk zal. De vraag de runte zijn moet. En hier vorm gehe. Nieuwen b. zooveel v. die we a. doordien n. Ten opz. wetten.

De uitdr. van het lev. alle kante. sloten door. worden we. Maar wij. dat eenwig. we nimmer. eeren. Er. aan het a.

Wij zien. tings-as, en. vlak, lang. daar omho. gezichts-as. En zoo ko. de dingen. cirkels, all. evenwijdig. pend lensl. zelf.

Wanneer deze symbo. kegel.

En dan. maakt zoud. een hoek.

Maar de. onbruikbaar. te gaan va. grensde py. vlak-hoek v. dezelfde eig. oerst uitgin.

Heeft m. van het vra. tischen kan.

Voor won. die afgescht. is, theoretis. die door e. door vier k. een rechtho. model van.

Natuurlijk komen daa.

Maar wat strikt genot. kunnen wor. al dadelijk.

vraagd wort. gelijk zij aa. het grondv. heeft, en m.

Maar hier. De eigen.

bouwd, moe. worden hep.

1) In dezen. anele. Elke r. boezigste de. grondvlak en.

op den mants. dat de hoogte. heeft met vast. en de gulden. vorige week.

de straat van. van grondvlak.